

**ONDERZOEKSBEOORDELING
RECHTSGELEERDHEID**

2009-2015

UNIVERSITEIT LEIDEN

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Phone: +31 (0) 30 230 3100
Telefax: +31 (0) 30 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Project nummer: Q0591 LEI

© 2017 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

RAPPORT ONDERZOEKSBEOORDELING RECHTSGELEERDHEID UNIVERSITEIT LEIDEN

Contents

VOORWOORD COMMISSIE VOORZITTER.....	5
1. WERKWIJZE EN SAMENSTELLING VAN DE VISATIECOMMISSIE.....	7
KADER VAN DE BEOORDELING	7
SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE	7
DOCUMENTEN AANGELEVERD AAN DE COMMISSIE	7
WERKWIJZE VAN DE COMMISSIE.....	7
2. DE FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID	9
STRATEGIE EN DOELEN	9
BEOORDELING	10
PROMOVENDI EN PROMOVENDIBEGELEIDING	10
WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT	11
3. DE ONDERZOEKSPROGRAMMA'S	13
3.1 COHERENT PRIVAATRECHT	13
3.2 CRIMINAL JUSTICE	15
3.3. EFFECTIVE PROTECTION OF FUNDAMENTAL RIGHTS IN A PLURALIST WORLD	18
3.4 EXPLORING THE FRONTIERS OF INTERNATIONAL LAW	22
3.5. THE LEGITIMACY AND EFFECTIVENESS OF LAW & GOVERNANCE IN A WORLD OF MULTILEVEL JURISDICTION	24
3.6. HERVORMING VAN SOCIALE REGELGEVING.....	28
3.7. THE PROGRESSION OF EU LAW: ACCOMMODATING CHANGE AND UPHOLDING VALUES	30
3.8. GRENZEN VAN FISCALE SOEVEREINITEIT.....	32
5. ALGEMENE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	35
BIJLAGEN	37
BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE COMMISSIELEDEN.....	39
BIJLAGE 2 EXPLANATION OF THE SEP CRITERIA AND CATEGORIES	41
BIJLAGE 3: BEZOEKPROGRAMMA.....	43
BIJLAGE 4: KWANTITATIEVE GEGEVENS.....	45

VOORWOORD COMMISSIE VOORZITTER

De visitatiecommissie heeft op 7 en 8 oktober 2016 een vruchtbaar bezoek aan de faculteit gebracht. In de eerste plaats had de faculteit dit bezoek goed voorbereid. De commissie kon beschikken over bruikbare informatie in de vorm van zelfonderzoeken. Er was een afgewogen programma opgesteld en de organisatie van beide dagen verliep voortreffelijk. In de tweede plaats trof de commissie gesprekspartners aan met wie in een open en constructieve sfeer over het onderzoek kon worden gesproken. Ten slotte heeft de commissie het erg op prijs gesteld tweemaal een ontmoeting te hebben gehad met jonge onderzoekers die zeer enthousiast en bevlogen over hun werk hebben verteld. Zij getuigden oprecht van de goede sfeer waarin zij hun onderzoek kunnen doen en van de nauwe betrokkenheid van senior en junior onderzoekers bij elkaars werk.

Op deze plaats dank ik de faculteit namens de gehele commissie voor de openheid van de gesprekken en voor de gastvrijheid waarmee de commissie is ontvangen. Het was een groot plezier en een voorrecht om in Leiden te mogen zijn en kennis te nemen van de resultaten van het onderzoek van de jaren 2009-2015.

Voorts wil ik namens de commissie hier tot uitdrukking brengen dat ondanks alle inspanningen van de faculteit en van de leden van de commissie een beoordeling altijd een beperkt karakter heeft, omdat het menselijkerwijs niet mogelijk is alle publicaties en gegevens tot in detail te bestuderen en daarover een weloverwogen oordeel te geven dat is gebaseerd op een grondige vergelijking met andere universiteiten, ook al gaat het protocol daarvan uit. Het is nu eenmaal onmogelijk te beschikken over de kennis en gegevens die een verantwoorde *bench mark* mogelijk maken. De voorzitters van alle visitatiecommissies hebben getracht onder leiding van prof. Van Genugten enige afstemming te bereiken, maar ook die is zeer beperkt geweest.

Ten slotte zeg ik de leden van de commissie graag dank voor hun inspanningen en voor de goede samenwerking, die mede te danken is aan de zeer waardevolle ondersteuning van de secretaris, mevrouw dr. Barbara van Balen.

A. Hammerstein

1. WERKWIJZE EN SAMENSTELLING VAN DE VISITATIECOMMISSIE

KADER VAN DE BEOORDELING

De visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid Leiden 2016 is gevraagd om een beoordeling uit te voeren van het onderzoek in de Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Leiden. De beoordeling omvat acht onderzoeksprogramma's. De visitatiecommissie is tevens gevraagd een – kwalitatieve – beoordeling te geven van het E.M.Meijers Instituut.

De visitatiecommissie gebruikte bij haar beoordeling het standaard evaluatieprotocol voor onderzoeksbeoordeling (Standard Evaluation Protocol 2015-2021 for Research Assessments) en het disciplineprotocol evaluatie rechtswetenschappelijk onderzoek 2016. In lijn met deze protocollen had de visitatiecommissie de taak om de kwaliteit, de maatschappelijke relevantie en de levensvatbaarheid of duurzaamheid (viability) van de onderzoeksprogramma's te beoordelen, alsmede een reflectie te geven op de opleiding van promovendi en de wetenschappelijke integriteit.

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

De commissie was als volgt samengesteld:

- Dr. A. Hammerstein, oud-raadsheer Hoge Raad der Nederlanden, voorzitter;
- Professor dr. H.R.B.M. Kummeling, Universiteit Utrecht Instituut voor Staats- en bestuursrecht, vice-voorzitter;
- Dr. D. Aben, Hoge Raad der Nederlanden;
- Professor L. Boisson de Chazournes, Faculté de droit, Université de Genève;
- Professor dr. E. Brems, Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Human Rights Centre;
- Professor B. de Witte, Universiteit Maastricht, Faculteit Law, Internationaal en Europees Recht;
- Professor dr. J. Zwemmer, emeritus hoogleraar Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Alle leden van de commissie ondertekenden een onafhankelijkheidsverklaring waarmee ze hebben aangegeven dat zij in staat zijn het onderzoek in de Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden onbevooroordeeld en onafhankelijk te beoordelen.

DOCUMENTEN AANGELEVERD AAN DE COMMISSIE

De commissie ontving zelfstudies van elk van de acht onderzoeksprogramma's en het E.M. Meijersinstituut, inclusief alle informatie die volgens het Standaard Evaluatie Protocol (SEP) vereist is.

De commissie kreeg ook toegang tot de visitatiewebsite waar de zelfevaluaties te vinden waren, alsmede informatie over de organisatie van de faculteit en de kernpublicaties. Daarnaast ontving de commissie de volgende documenten:

- het discipline evaluatie rechtswetenschappelijk onderzoek 2016;
- het SEP 2015-2021;
- het reglement van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- de zelfstudies ten behoeve van de onderzoeksbeoordeling 2009-2012.

WERKWIJZE VAN DE COMMISSIE

De commissie volgde bij haar beoordeling het SEP 2015-2021. De commissie heeft een startvergadering gehouden op 6 september 2016 waarin afspraken zijn gemaakt over de werkwijze en de taakverdeling. Er is besloten om aan elk programma een eerste assessor en een tweede assessor toe te wijzen.

Voorafgaand aan de *site visit* hebben alle commissieleden vragen geformuleerd die tijdens de *site visit* aan de orde zijn gesteld. De gesprekken met de vertegenwoordigers van de onderzoeksprogramma's en het onderzoeksinstituut vonden plaats op 7 en 8 oktober 2016 in Leiden. Zie voor het bezoekprogramma bijlage 3.

Na de gesprekken heeft de commissie haar bevindingen en voorlopige oordelen besproken en in de weken na de *site visit* zijn de beoordelingen door de commissieleden nader uitgewerkt. De secretaris heeft op basis van de input van de commissieleden het beoordelingsrapport samengesteld en aan de commissieleden voorgelegd ter completering en accordering. Vervolgens is het rapport aan het E.M.Meijers Instituut voorgelegd voor feitelijke correcties. Na verwerking van de feitelijke correcties is het rapport aangeboden aan het College van Bestuur van de Universiteit Leiden.

De commissie gebruikte de criteria en categorieën van het Standaard Evaluation Protocol 2015-2021 (SEP). Zie hiervoor bijlage 2.

2. DE FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

STRATEGIE EN DOELEN

De Leidse Faculteit Rechtsgeleerdheid heeft een breed onderzoeksprofiel. Naast juridisch onderzoek wordt er ook onderzoek verricht op het gebied van criminologie, economie en bedrijfswetenschappen. Leiden Law School heeft een sterke internationale reputatie. Deze reputatie wordt versterkt door de nabijheid van Den Haag, als vierde VN-stad. Het internationaliseringsbeleid van de faculteit is gericht op internationalisering van publicaties, stimulering buitenlandbezoek wetenschappelijk personeel en het aantrekken van jong (buitenlands) talent.

Het onderzoek is inherent maatschappelijk relevant door de rol van het recht in de samenleving. Naast publicaties, dragen verschillende onderzoekers ook in persoon bij aan het discours in de maatschappij.

Leiden Law School is betrokken bij het profielthema 'Law, Legitimacy and Governance' van de Universiteit Leiden, dit is een van de zes profielthema's die door de universiteit gefinancierd worden teneinde de nationale en internationale voorhoedeoppositie op het wetenschappelijk onderzoek te versterken en zichtbaarder te maken. Daarnaast heeft de Leiden Law School een eigen profileringsgebied 'Interaction between Legal Systems' en participeert in twee andere gebieden, namelijk 'Asian Modernities and Traditions' en 'Political Legitimacy: Institutions and Identities'.

Voor de ondersteuning van de onderzoekers en de onderzoeksprogramma's heeft de faculteit het E.M. Meijers Instituut ingericht. Het doel van het instituut is om programma's te ondersteunen en onderzoekers te faciliteren. Het instituut heeft geen eigen onderzoeksprofiel. De promovendiopleiding behoort tot de verantwoordelijkheid van het E.M. Meijers Instituut. Het instituut ondersteunt ook bij het aanvragen van onderzoekssubsidies. Het E.M. Meijers Instituut kan onderzoekers een verlof toekennen met het doel een onderzoeksvoorstel voor subsidiering te ontwikkelen. In principe kent het instituut echter geen *sabbaticals*. Andere instrumenten die door het instituut worden ingezet om de onderzoekskwaliteit te bevorderen zijn de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor een volledig gefinancierde Meijers promotieplaats, het toekennen of doorsluizen van een groot deel van de promotiebonus die de universiteit krijgt voor elke promotie aan de onderzoeksprogramma's en het doorsluizen van de bijdrage die de universiteit geeft voor elke NWO-subsidie.

Daarnaast kent de faculteit een onderzoeksbestuur, dit bestuur is geen onderdeel van het E.M. Meijers Instituut. Het bestuur bewaakt de samenhang tussen de programma's aan de ene kant en de eigen identiteit van de programma's aan de andere kant. Het bestuur is daarin het scharnierpunt.

Door de medewerkers wordt de afdeling gezien als de primaire werkeenheid en de afdelingsvoorzitter als hun leidinggevende. Om deel te kunnen nemen aan een van de onderzoeksprogramma's moeten de medewerkers zich kwalificeren als Meijers fellow. Elke drie jaar wordt beoordeeld of de medewerkers aan de criteria voldoen en voldoende productief zijn geweest op het gebied van onderzoek. Deze criteria zijn door het instituut opgesteld en recentelijk nog bijgesteld, zodat een monografie nu zwaarder telt dan één tijdschrift artikel en (drie) annotaties ook mee kunnen tellen als onderzoekspublicatie. De beslissing of een publicatie als wetenschappelijk of als professionele publicatie opgevoerd wordt is aan de programmacoördinator.

Voor de afdelingshoofden is het belangrijk dat alle medewerkers zich kwalificeren als Meijers fellow. In de nieuwe vormgeving van het instituut wordt de rol van de programmacoördinator bij de beoordeling en aanwijzing van fellows groter. Daarmee zullen de Meijers fellows langzamerhand verdwijnen en komen er programmafellows. De faculteit vindt dat programmatisch werken bevorderlijk is voor de kwaliteit van het onderzoek en is ook van mening dat er *incentives* uitgaan van de procedures rond het aanvragen en verlengen van het *fellowship*.

In de laatste twee jaren is de kwantiteit van de onderzoeksproductie teruggelopen; volgens het onderzoeksbestuur van de faculteit is het een bewuste keuze geweest om meer in te zetten op de kwaliteit van de publicaties en internationalisering ten koste van de kwantiteit. Het budget voor onderzoek en het aantal onderzoeks-fte is enorm toegenomen in de beoordelingsperiode. De kwantitatieve gegevens die door de faculteit zijn aangeleverd laten ook zien dat er een toename is van vrouwelijke staf in wetenschappelijke functies. Vooral nog zijn vrouwelijke stafleden oververtegenwoordigd in de categorieën UD, postdocs en promovendi. Het aandeel vrouwen in UHD functies is afgenomen en in de functie van hoogleraar ongeveer in gelijke mate toegenomen.

BEOORDELING

De faculteit als geheel beschikt eigenlijk niet over een richtinggevend kader voor het onderzoek. De onderzoeksprofilering wordt bepaald in de onderzoeksprogramma's. Op facultair niveau, in het onderzoeksbestuur, dat bestaat uit de onderzoeksprogrammaleiders, en het E.M. Meijers Instituut, dat de programma's en onderzoekers faciliteert, worden de algemene kwaliteitscriteria bepaald die voor alle onderzoekers gelden. Die kwaliteitscriteria stimuleren de onderzoekers te presteren. Daarnaast speelt het E.M. Meijers Instituut een grote rol in de promovendi opleiding. De facilitering die het E.M. Meijers Instituut biedt, wordt zeer op prijs gesteld door de onderzoekers, en daarmee speelt het instituut een duidelijke rol in de bevordering van de kwaliteit van het onderzoek aan de faculteit.

De onderzoeksvisitatiecommissie heeft in de beoordelingsperiode een grote progressie gezien:

- Er wordt meer internationaal gepubliceerd;
- Er zijn meer inkomsten uit tweede en derde geldstroom;
- Er zijn meer promovendi;
- En er zijn meer promovendi die hun proefschrift binnen redelijke tijd afronden.

De wetenschappers van de faculteit worden vaak gevraagd om in de media op te treden. Het onderzoek is maatschappelijk relevant, dat is uiteraard traditioneel al zo binnen de rechtsgeleerdheid. Maatschappelijke relevantie van onderzoek heeft meerdere spelers, mogelijk zou er nog meer ingezet kunnen worden op de interactie met *end users*.

Er wordt al veel gedaan aan disseminatie, maar binnen de wetenschappelijke wereld kan dit nog verbeterd worden. De onderzoeksvisitatiecommissie raadt aan daar een strategie op in te zetten en daarbij ook vooral de nieuwe media te betrekken, zoals systematisch gebruik te maken van blogs.

Het is opgevallen dat er groot enthousiasme is onder de onderzoekers, zeker ook onder de jongere onderzoekers. Het instituut maakt een erg levendige en dynamische indruk. Het is ook opgevallen dat de onderwijsdruk hoog is en gevreesd kan worden dat dit ten koste gaat van het onderzoek. De commissie beveelt aan dat hier oplossingen voor gezocht worden.

De diversiteit in het wetenschappelijk personeel kan nog verbeterd worden. Er zijn stappen gezet om het aandeel vrouwen in de wetenschappelijke functies te vergroten, maar voor de hogere rangen is nog een inspanning nodig. Diversiteit wat betreft etnische en culturele afkomst is vrijwel geheel afwezig bij de staf. Nu de diversiteit onder de studenten aan de faculteit toeneemt biedt dit mogelijkheden om meer studenten uit verschillende groepen te interesseren voor en voor te bereiden op een wetenschappelijke carrière. Hoewel sommige programma's een internationaal samengestelde staf hebben, is volgens de commissie voor de faculteit als geheel het aantrekken van internationale stafleden ook nog een aandachtspunt.

PROMOVENDI EN PROMOVENDIBEGELEIDING

De Faculteit Rechtsgeleerdheid heeft verschillende soorten promovendi: vierjarige en zesjarige aio's, promovendi als contractonderzoeker en buitenpromovendi zonder aanstelling. Vanaf 2015 is het beleid dat er tenminste twee promotoren zijn betrokken bij elk promotieonderzoek. De promotieopleiding is verplicht voor alle promovendi die zijn aangesteld bij de faculteit. De voortgang, de supervisie en het onderzoek van de promovendi wordt op verschillende manieren gemonitord.

Om studenten voor te bereiden op een promotieplaats biedt de faculteit hen de mogelijkheid om een onderzoeksstage te doen of om deel te nemen aan het talentprogramma.

De wetenschappelijke training van de promovendi vindt vooral plaats door middel van begeleiding door de promotoren. De universiteit en de faculteit bieden daarnaast algemene en gespecialiseerde cursussen op het gebied van onderzoek en academische vaardigheden. Promovendi worden aangemoedigd een periode door te brengen aan een onderzoeksinstituut in het buitenland en deel te nemen aan internationale conferenties.

De promotieopleiding bestaat naast de promotiebegeleiding uit drie componenten:

- Algemene academische vaardigheden (zoals de Basis kwalificatie Onderwijs - BKO, gebruik sociale media, datamanagement en wetenschappelijke integriteit)
- cursussen voor (rechts)onderzoekers (wetenschapsfilosofie, kwalitatieve onderzoeksmethoden, empirische onderzoeksmethoden voor rechtsonderzoek en een schrijfclinic) en
- gespecialiseerde cursussen. De laatste cursussen kiest de promovendus in overleg met de begeleiders ter ondersteuning van het eigen onderzoek.

Samen met de begeleiders en de promovendidecaan stelt de promovendus een opleidings-en begeleidingsplan op. Dit plan bevat de afspraken die gemaakt zijn tussen de promovendus en begeleiders over de training, het onderzoek en de begeleiding. Het plan vormt het uitgangspunt voor de evaluatie van de voortgang na negen maanden (resp. 1,5 jaar voor de zesjarige aio/docent).

Elke drie jaar wordt de promotieopleiding geëvalueerd door middel van een enquête. De resultaten van de laatste evaluatie zijn zeer positief.

De onderzoeksvisitatiecommissie heeft een zeer positieve indruk gekregen van de promotieopleiding en het promovendibeleid. De commissie heeft promovendi kunnen spreken tijdens de *site visit*. Deze promovendi vertelden allemaal enthousiast over hun onderzoek, over de positieve onderzoeksomgeving en over de begeleiding. De resultaten van de opleiding zijn positief: het aantal promotieplaatsen is toegenomen, het percentage succesvol afgeronde promoties is verbeterd en de gemiddelde duur van het promotietraject is afgenomen. De commissie vindt de aanstelling van een promovendidecaan zeer positief en onderschrijft de mening van het instituut dat het trots kan zijn op de promotieopleiding. Promovendi worden gestimuleerd samen te werken en nemen deel aan gemeenschappelijke bijeenkomsten om over hun onderzoek te vertellen.

WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT

De faculteit heeft wetenschappelijke integriteit hoog op de agenda staan. Het is onderwerp bij alle R&O gesprekken, met speciale aandacht voor het gebruik van bronnen en databeheer. Het behoort tot de taken van de promotor dat manuscripten worden gecheckt op plagiaat voordat ze naar de promotiecommissie worden gezonden. Alle onderzoekers worden verder geacht om hun nevenactiviteiten openbaar te maken op hun persoonlijke websites om te voorkomen dat er belangenconflicten ontstaan. De promotieopleidingregeling wijdt hier ook een paragraaf aan.

De universiteit beschikt over een vertrouwenspersoon tot wie onderzoekers zich kunnen wenden als ze onregelmatigheden tegenkomen. In de promotieopleiding worden enkele bijeenkomsten gewijd aan het onderwerp integriteit. Het is onderdeel van de cursus wetenschapsfilosofie en het komt ook aan de orde als het gaat om databeheer. Promovendi organiseren zelf bijeenkomsten over integriteitstekwesties.

De onderzoeksvisitatiecommissie heeft de indruk gekregen dat het onderwerp integriteit voldoende leeft binnen de faculteit en voortdurend de aandacht heeft van de onderzoekers.

3. DE ONDERZOEKSPROGRAMMA'S

3.1 COHERENT PRIVAATRECHT

Het onderzoeksprogramma Coherent Privaatrecht is het grootste onderzoeksprogramma wat betreft inzet onderzoeksfte binnen de faculteit. Het programma is voortgekomen uit het programma Vraagstukken van vermogensrecht (1997-2008). In het programma wordt voornamelijk geparticipeerd door de onderzoekers van het Instituut voor Privaatrecht. Het aantal onderzoeks-fte's groeide van 15,4 in 2009 naar 28,4 in 2015. De onderzoeken worden vooral gefinancierd uit de eerste geldstroom.

3.1.1. Strategie en doelen

Het onderwerp van onderzoek in dit programma is de interactie tussen rechtssystemen en de afstemming tussen privaatrecht en bestuursrecht. De centrale vragen in het programma zijn:

- Welke invloed gaat uit van Europees recht, verdragenrecht en andere delen van het recht op het privaatrecht?
- Hoe gaat het privaatrecht om met de wisselwerking tussen verschillende invloeden van Europees recht, verdragenrecht en andere delen van het recht?
- Hoe dient de wisselwerking te worden beoordeeld, gelet op de belangen die zijn gemoeid met de in te bedden regelingen en gelet op de maatschappelijke functie van het privaatrecht?

De titel van het programma moet beschouwd worden als een vlag; de onderzoekers kunnen ook uit de voeten met incoherenties. Het profiel van het programma is open, breed en toch ook op enkele gebieden diepgaand. Er is geen specifieke focus gekozen. Het profiel van privaatrecht in Leiden verschuift, men zoekt naar de input van economen, bedrijfswetenschappers en bestuursrecht, maar het betreft nog steeds doctrinair onderzoek. Het onderzoek is geconcentreerd op het uitleggen van de leerstukken.

Er is veel diversiteit in het programma en ook veel gemeenschappelijkheid. De programmacoördinator zet dan ook in op goede communicatie. Daarvoor wordt onder meer een nieuwsbrief ingezet. De organisatie heeft een projectstructuur, waarvan de aansturing informeel is. Er is een jaarlijkse onderzoeksdag van alle betrokken onderzoekers, bedoeld om te reflecteren op prestaties in het verleden en plannen te ontwikkelen voor de toekomst.

Binnen het programma wordt actief ingezet op de begeleiding en opleiding van de promovendi. Dat is een gezamenlijke inspanning. Elke vrijdag komen de onderzoekers bij elkaar. De promovendi presenteren daar hun onderzoek en er wordt door alle deelnemers kritisch naar het onderzoek gekeken. Door deze werkwijze wordt gestimuleerd dat de onderzoekers over de grenzen van hun eigen onderzoek heen kijken. De onderzoekers zijn bijna allemaal fysiek op één gang gehuisvest, dat werkt volgens de programmaleiders positief. Er wordt veel in teamverband gewerkt. Er zijn daarnaast relaties met universiteiten in het buitenland, die stimulerend zijn voor de ontwikkeling van het onderzoek.

De onderzoekers in het programma hechten grote waarde aan wetenschappelijke publicaties, maar ook aan vakpublicaties die de rechtspraktijk ondersteunen. De nadruk ligt op Nederlandstalige publicaties met een toenemende aandacht voor Engelstalige publicaties met name in het jeugdrecht, financieel recht en bedrijfswetenschappen.

3.1.2. Kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling

Onderzoekskwaliteit

Zoals hiervoor al is opgemerkt, geeft het onderzoeksprogramma weliswaar sturing aan het onderzoek, maar is de focus beperkt en biedt het programma ruimte aan vele zeer uiteenlopende onderwerpen. Uit de gesprekken is gebleken dat deze ruime focus een doelbewuste keuze is, omdat het onderzoeksgebied erg breed is. Bovendien streeft het onderzoeksprogramma naar het verwerven en ontwikkelen van talent; het programma beoogt aan talent de ruimte te geven.

De oriëntatie is gericht op ontwikkelingen in de rechtspraak. Daar is niets mis mee, maar het leidt wel tot een betrekkelijk groot aantal publicaties in de vorm van studieboeken, handboeken, annotaties en artikelen in vaktijdschriften. Er zijn echter zeker ook publicaties te vinden die als nieuw en innovatief gekenmerkt kunnen worden en die bijdragen aan de theorievorming. Zoals in de zelfstudie wordt aangegeven, is het onderzoek voornamelijk doctrinair en rechtsvergelijkend van aard. Er is aandacht voor internationale ontwikkelingen en er wordt substantieel ook in het Engels gepubliceerd. De kernpublicaties zijn alle van zeer hoge kwaliteit. Zij zijn het resultaat van diepgravend onderzoek dat tot nieuwe inzichten leidt en tegelijkertijd voor de dagelijkse praktijk van groot belang is. In de onderhavige periode is in toenemende mate sprake van (*blind*) *refereed* wetenschappelijke artikelen. Een op dergelijke publicaties gerichte publicatiestrategie vormt echter niet de maatstaf, aldus werd tijdens de gesprekken meegedeeld. In verband met het brede en op de praktijk gerichte programma is het bovendien niet verbazingwekkend dat het aantal van deze artikelen verhoudingsgewijs gering is. In het algemeen wordt gekozen voor publicaties in tijdschriften met een goede reputatie zodat daarmee een selectie op basis van wetenschappelijke kwaliteit voldoende is gewaarborgd.

Het aantal dissertaties wisselt per jaar en is niet erg hoog. De kwaliteit ervan is zeer bevredigend. De verwachting bestaat dat het aantal zal toenemen. Het onderzoeksthema blijft actueel door de voortdurende meerlagigheid van het recht, door de wisselwerking van nationaal recht met internationaal recht en door vervaging van de grenzen van voorheen afgebakende rechtsgebieden.

Maatschappelijke relevantie

Juist omdat het onderzoek is gericht op de rechtspraak is de maatschappelijke relevantie zonder meer aanwezig. Daarbij gaat het niet alleen om maatschappelijke toepassingen, maar ook om rechtsontwikkeling in brede zin. Het onderzoek levert vele bijdragen op aan maatschappelijke discussies die kunnen uitmonden in nieuwe wetgeving op tal van terreinen, zoals het huwelijksgoederenrecht, het erfrecht en het financiële recht. De faculteit hecht aan wederkerige relaties met mensen die in de praktijk als advocaat of rechter werkzaam zijn, waaronder vele promovendi. De lijst van publicaties laat een groot aantal uiteenlopende onderwerpen zien die nauw verband houden met maatschappelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld op het gebied van het familierecht en het ondernemingsrecht, inclusief regels omtrent *corporate governance* (bij banken).

Duurzaamheid

Het feit dat het moeilijk is gebleken andere gelden dan die uit de eerste geldstroom aan te trekken is niet een belemmering voor de omvang en de kwaliteit van het onderzoek gebleken. Er wordt meer samengewerkt met andere disciplines. Tegenover het vertrek van ervaren mensen staat de komst van (betrekkelijk) jonge leerstoelhouders die met veel élan nieuwe wegen inslaan. Er zijn meer dan voldoende onderzoeksthema's die tot nieuwe bronnen van onderzoek kunnen leiden. De commissie heeft tal van aanwijzingen gekregen dat binnen het programma met groot élan en enthousiasme wordt gewerkt. Er wordt veel gedaan aan onderlinge communicatie, aan internationale contacten, aan samenwerking tussen onderzoekers, en aan sturing met behoud van een zekere autonomie. Er is veel *feed back* en er wordt het nodige gedaan aan "horizontale organisatie".

3.1.3. conclusies en aanbevelingen

Het programma biedt een breed onderzoeksveld dat is gericht op samenhang tussen wetenschap en praktijk. Het is van een degelijke kwaliteit en het lijkt erop dat de oriëntatie in de afgelopen jaren is verbreed. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Houdt de focus van het programma goed in het oog;
- Vertrouw niet te veel op informele lijnen, maar waarborg de kwaliteit ook goed;
- Zet de lijn door van interdisciplinair/multidisciplinair onderzoek met een duidelijk accent op het juridische.

Beoordeling

Onderzoekskwaliteit	2
Maatschappelijke relevantie	2
Duurzaamheid	2

3.2 CRIMINAL JUSTICE

De onderzoeksstaf van het programma Criminal Justice bestaat uit Meijers-fellows, promovendi en gelieerde onderzoekers. De totale onderzoekstijd is vanaf 2009 gegroeid van 12 fte naar 20,4 in 2015.

De basis van het onderzoek wordt gefinancierd uit de eerste geldsroom. In de periode 2009-2015 is de onderzoeksgroep erin geslaagd om daarnaast inkomsten uit tweede en derde geldsroom te verwerven. In de evaluatieperiode werden 2 VENI-beurzen, een promovendus uit het profileringsgebied ILS, een NWO-talentbeurs en drie aio's uit de facultaire Meijers PhD-rondes verworven. Ook werd subsidie verkregen van de KNAW en de EU. Een VICI-beurs leverde vier promovendi, een postdoc en een UD op.

Vanuit de derde geldsroom werden projectgebonden kleinere en middelgrote subsidies binnengehaald.

3.2.1 Strategie en doelen

Het onderzoeksprogramma omvat drie domeinen: criminologie, strafrecht en het interdisciplinaire deel. In het zelfevaluatie-rapport is een matrix opgenomen waarin aangegeven is wat de onderwerpen van onderzoek zijn in het programma vanuit de perspectieven: *legitimacy*, *accountability* en *effectivity* en de ankerpunten *legislation*, *enforcement*, *administration of justice* en *sentencing*.

De groep heeft een groot netwerk met de rechtspraktijk en met de beleidspraktijk. De onderzoekscultuur is het vliegwiel, het programma is sturend. Er worden in de zelfevaluatie zes thema's genoemd. De ankerpunten dekken de hele strafrechtsketen. Er wordt zowel empirisch onderzoek als normatief onderzoek gedaan en zowel interdisciplinair als disciplinair onderzoek. De perspectieven Legitimititeit en Effectiviteit bieden volgens de programmaleiding voldoende sturing. Ook de in de matrix genoemde thema's geven richting, terwijl er voldoende ruimte is om over een paar jaar, mede ook afhankelijk van de mensen die komen en gaan, rond een ander thema onderzoek te doen.

De groep heeft veel vrouwen in hogere posities en veel promovendi. Van de interne promovendi vallen er nog maar weinig uit, de laatste jaren is er slechts één afgevallen door ziekte. Het succes wordt ook bevorderd door werving en selectie, er is al veel inspanning verricht voordat iemand start. Aio's draaien mee in het onderwijs, worden beschouwd als medewerker en zijn gehuisvest op dezelfde gang als de hoogleraren, zodat deze elkaar regelmatig tegen komen. Binnen de groep spreekt men elkaar vaak. De onderzoekers zijn altijd aanwezig in de faculteit, het is gebruik dat iedereen aanwezig is. Ook buitenpromovendi zitten voor een deel binnen en draaien voor een halve of een dag per week mee.

Integriteit is onderdeel van het dagelijkse bestaan. Er wordt op heel veel verschillende manieren aandacht aan besteed. Onderzoekers werken nog zelden alleen en dat helpt om elkaar scherp te houden. Dataverzamelen wordt met een groot team gedaan en ook aan analyses wordt door promovendi samen gewerkt. Er worden statistische methoden gebruikt om te checken of de dataverzameling wel klopt en er wordt gewerkt aan de hand van van tevoren opgestelde onderzoeksprotocollen waarin tevens is aangegeven hoe de dataverzameling er uit ziet.

Het programma heeft een gedifferentieerde publicatiestrategie vanwege de grote verschillen in publicatiecultuur van de betrokken disciplines. De criminologie richt zich op een internationaal publiek. De strafrechtswetenschap richt zich zowel op de Nederlandse, als de internationale markt en gezien haar rol ten behoeve van de rechtspraktijk ook op nationale vakpublicaties. Het programma streeft naar een breed publicatieprofiel met een mix van wetenschappelijke en vakpublicaties, internationale en nationale en monodisciplinaire en multidisciplinaire publicaties.

3.2.2. Kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling

Onderzoekskwaliteit

Zoals gezegd wordt in diverse disciplines, waaronder criminologie en strafrecht, onderzoek verricht, alsook enig multidisciplinair onderzoek dat raakt aan de beide genoemde

onderzoeksvelden. Zonder tekort te willen doen aan onderzoek dat wordt verricht buiten de hieronder uitdrukkelijk genoemde thema's, kan melding gemaakt worden van het volgende. Wat betreft criminologie springt onmiddellijk één project van het CJ-programma in het oog: het 'prison project', uitgevoerd binnen het thema *Sentencing*. Dit project wordt (gemeten naar het aantal medewerkers dat aan dit project is verbonden) voor een belangrijk deel verricht door het CJ-programma, in samenwerking met de Universiteit Utrecht en het Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement (NISCALE). Het project is mede gefinancierd door het NWO met een zeer prestigieuze VICI 2008/2009 voor de programmaleider. Deze heeft (al dan niet in samenwerking met anderen) buiten de universiteit nog zeven andere onderzoeksfondsen verworven. De resultaten van dit project worden in het buitenland met grote belangstelling gevolgd, en daarnaar wordt in (internationale) wetenschappelijke publicaties veelvuldig verwezen. Informatie over het project is toegankelijk via een zelfstandige website (<http://www.prisonproject.nl/>), met verwijzingen naar een grote hoeveelheid publicaties. Binnen het bestek van dit project zijn elf onderzoekers werkzaam op de onderzoeksdata die zijn verzameld, met promoties zowel in de evaluatieperiode als in de nabije toekomst. Het prison project, alsook de daarvan afgeleide 'subsidiary projects' kunnen zonder meer worden aangemerkt als internationaal excellerend onderzoek.

Binnen het thema *Establishing the truth/Evidence* wordt interessant en belangwekkend forensisch-criminologisch c.q. criminalistisch en juridisch onderzoek verricht waaruit verscheidene publicaties en een fraaie multidisciplinaire dissertatie (2014) zijn voortgevloeid. Een belangwekkend onderzoek is uitgevoerd tijdens de evaluatieperiode en heeft geleid tot een maatschappelijk relevant resultaat dat ná de evaluatieperiode is gepubliceerd in een gerenommeerd internationaal tijdschrift.

Het Crimmigration project (thema: *Crimmigration*), heeft meermalen in positieve zin van zich doen spreken in verscheidene hoogwaardige publicaties en media. Uit dit project zijn fondsen voortgekomen, zoals een VENI-grant 2015, terwijl enkele fondsaanvragen nog onderhanden zijn.

Voor de strafrechtelijke discipline, met een uit de aard der zaak meer nationaal gerichte focus, is het lastiger om te excelleren ten opzichte van onderzoek op andere universiteiten in den lande. Internationaal-strafrechtelijk onderzoek is relatief minder aanwezig. Daarmee is allerminst gezegd dat het onderzoeksprogramma op een of andere wijze onderdoet voor strafrechtelijk georiënteerde onderzoeksprogramma's van andere universiteiten. Leden van de onderzoeksgroep hebben een substantiële en initiërende bijdrage geleverd aan het – in den lande wellicht meest geraadpleegde – naslagwerk op het terrein van strafrecht en strafvordering, te weten *Tekst & Commentaar* (strafrecht en strafvordering). Op het strafrechtelijke terrein kan de onderzoeksgroep bogen op een grote hoeveelheid fraaie publicaties van een hoog wetenschappelijk gehalte.

Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van het genoemde criminologische onderzoek is evident. Daarbij wordt andermaal verwezen naar het onderzoek in de thema's *Sentencing* en *Crimmigration*, en moet eveneens afzonderlijk melding gemaakt worden van onderzoek binnen het thema *Human trafficking*, met publicaties over mensenhandel (art. 273f Sr.). Binnen het strafrechtelijke domein van het CJ-programma is die evidentie eveneens onmiskenbaar. Verscheidene kritische publicaties over wetgeving in reactie op de dreiging van terrorisme hebben het licht gezien, terwijl ook strafrechtelijk meer dogmatische publicaties zijn verschenen die voor de rechtspraktijk van belang zijn.

Duurzaamheid

Er is geen reden tot zorg op het terrein van de duurzaamheid van het onderzoek. De onderzoeksgroep is in de geëvalueerde periode exponentieel gegroeid. Daarbij is naar zeggen van de programmaleiding een jonge en dynamische groep onderzoekers ontstaan. De programmaleiding vertoont een evenwichtige verdeling van ervaring en jeugdig élan. Op de hierboven genoemde onderzoeksthema's liggen verscheidene plannen voor vervolgonderzoek gereed c.q. is vervolgonderzoek reeds aangevangen. Fondsen zijn aangevraagd, en er is op het punt van financiering voor zover te overzien geen zorg. Internationale contacten worden zorgvuldig onderhouden, o.a. door het organiseren en bezoeken van een grote hoeveelheid congressen en symposia.

3.2.3 conclusies en aanbevelingen

Een eerste aarzelpunt betreft zowel de kracht als de zwakte van het onderzoeksprogramma: de ankerpunten voor onderzoek beslaan in essentie de gehele omvang van de strafrechtsketen, terwijl méér perspectieven dan de drie perspectieven die het CJ-programma belichten niet goed te bedenken zijn. Het onderzoeksprogramma mist daardoor enige begrenzing van onderwerpen en is daarmee – althans in theorie – een minder doeltreffend instrument voor sturing van de richting die de onderzoeksgroep wil opgaan. Vanwege de breedte van het onderzoeksonderwerp is het daarmee tevens – althans in theorie – enigszins lastiger om voort te bouwen op onderzoek van voorgaande onderzoekers.

De praktijk laat echter zien dat het raamwerk dat is opgebouwd uit de zeven genoemde onderzoeksthema's voor een belangrijk deel tegemoet komt aan deze relatieve zwakte, terwijl het hier bedoelde voortbouwende onderzoek wel degelijk plaatsheeft.

Een tweede aarzeling betreft het multidisciplinaire karakter van het onderzoeksprogramma. Zoals hierboven beschreven wordt binnen het onderzoeksprogramma (zeer) mooi monodisciplinair (criminologisch en strafrechtelijk) onderzoek verricht. Binnen het bestek van het CJ-programma wordt – overeenkomstig de ambitie – inderdaad multidisciplinair onderzoek verricht, doch verhoudingsgewijs minder dan waartoe het CJ-programma ruimte biedt; wellicht wordt dit mede veroorzaakt door de onvermijdelijke, grote verschillen in onderzoeksmethodologie tussen enerzijds het sociaalwetenschappelijk georiënteerde criminologische onderzoek en anderzijds het juridisch georiënteerde strafrechtelijke onderzoek, met eveneens een zeer uiteenlopende onderzoekscultuur. In zoverre laten de ge-etaleerde ambities zich nog niet in volle omvang waarmaken. Wellicht wordt dat ook mede verklaard door de door de onderzoeksgroep zelf ervaren zwakte om voldoende onderzoekers met de verlangde competenties aan te werven.

Niettemin hebben het CJ-programma en het enthousiasme waarmee de uitvoering ervan gepaard gaat indruk gemaakt. Op onderdelen excelleert het programma in die mate dat een waardering met een '1' aangewezen zou kunnen zijn. Over de hele linie bekeken achten wij niettemin een goede '2' meer op z'n plaats, zulks omdat op (andere) onderdelen het CJ-programma niet aantoonbaar het verschil maakt met goed tot zeer goed onderzoek dat (ook) op andere universiteiten wordt uitgevoerd.

Beoordeling

Onderzoekskwaliteit	2
Maatschappelijke relevantie	2
Duurzaamheid	2

3.3. EFFECTIVE PROTECTION OF FUNDAMENTAL RIGHTS IN A PLURALIST WORLD

The current EPFR programme formally started 1 January 2015 in the wake of a decision to split up 'Securing the Role of Law in a World of Multilevel Jurisdiction' (MLJ) and launch the sub programme 'Protection of Fundamental Rights in an Integrating Europe' as an independent programme. The research group consists of researchers from across institutes and departments of the Faculty of Law. The research capacity of the EPFR programme for 2015 amounted to almost 8 fte senior staff and almost 8 fte PhD. In numbers this translates into over 30 senior researchers and 16 PhD's/PhD fellows.

Except for the Van Vollenhove Institute, the programme is to a significant extent financed by the so called *1e geldstroom* (1e GS), though eLaw and Child Law also depend to an increasing extent on *2e geldstroom* and especially on *3e geldstroom*.

3.3.1. The strategy and targets

The EPFR programme explores the dynamics of *institutional and normative diversity* regarding fundamental rights protection against the backdrop of the socio-cultural, political, and economic pluralism that is a prominent feature of today's world, both globally and locally. As such it ties in with the university research profile area 'Interaction between Legal Systems'.

The programme is the only fundamental rights group left in NL. It is built on Leiden tradition, the fundamental rights are strongly represented in the research profile. The profile has been broadened over the past few years. It has become more global (mainly EU) and there is a strong influence from child law. The programme consists of four research groups: European fundamental rights group, eLaw, Child Law and the Van Vollenhove Institute. The programme wants to preserve the identity of these groups, but also wishes them to feed into each other, strengthen each other.

The publication strategy of the EPFR programme is multipronged. As most of its research endeavors to contribute to both national and international scholarly and societal debates regarding effective protection of fundamental rights, it is directed at both Dutch and international audiences, including audiences in specific countries under study.

Firstly, EPFR aims to contribute to both the national and international scholarly debate by publishing in prominent academic journals in the fields covered by the programme. Secondly, taking its scholarly expertise as a starting point EPFR's publication strategy is directed at making the insights gained accessible and relevant for (inter)national professionals, policymakers and practitioners. In addition, EPFR researchers are conducting commissioned research or consultancy that is closely connected to and feeds into the programme's academic ambitions.

Thirdly, EPFR aims to contribute to the more general public debate in traditional and modern media, such as radio and television, newspapers, magazines, blogs and other media.

3.3.2. Qualitative and quantitative assessment

Research quality

Both the self-assessment report and the meetings with members of the EPFR programme testify to a very strong research record, in terms of both quality and quantity. In addition, the committee is favourably impressed by the research environment that has been created by the programme and its four components. There appears to be a dynamic climate that is moreover supportive of individual researchers and their needs.

Even though the group has invested a lot in education (cf. three new advanced master programmes), the research performance is very good. In addition to the number and quality of scholarly publications, the committee commends in particular the high number of dissertations and the numerous research grants that were obtained. It is clear that for the EPFR programme, whose members come from a large number of institutes and departments, collaboration in the

advanced master programmes provides a valuable source of cohesion and a basis for getting to know each other. Given the crucial role of this link with education for the creation of a research profile and culture, the committee was surprised to discover that the Van Vollenhoven Institute offers a teaching module (minor on Law, culture and development) in other faculties, yet not in the law faculty.

The wish to forge a research community seems present. The committee considers it normal that this should be relatively loose, and that for instance more research-related meetings take place within the subgroups than at programme level. Yet it considers that some relatively easy steps could be taken to further community building and exchange within the programme, such as the development of a website that would bring together information on all EPFR research. It is manifest that the direction in which the group is moving is one that is likely to lead to an even higher quality of research output. One indicator of this, is the increasing percentage of international scholarly publications. The committee is satisfied that members of the programme seek to actively engage with international scholarly debates, and are well embedded in the international scholarly community, including the Global South. At the same time, the committee approves of the policy to maintain a strong and visible line of research output in Dutch. As the realisation of fundamental rights remains a challenge also in the Netherlands (and is likely to continue to remain so in the foreseeable future), societal relevance requires the engagement with fundamental rights topics at home, and with local audiences.

Another promising feature is the interest and expertise in multi- and interdisciplinary research, which is greatest in the Van Vollenhove Institute (VVI), and also very relevant in eLaw and Child Law. As the programme is recent, exchange and collaboration across the 4 subgroups is still in its early stages. The committee has the impression that the interest in further collaboration is genuine and that the programme management is making the right choice to encourage this in a natural bottom-up manner, driven by curiosity. It seems that significant added scholarly value (to the already very good scholarly performance) can be created through increased exchange and collaboration across the subgroups of this programme. In terms of substance, such added value could be expressed amongst others in the choice of research topics. In terms of methodology it may lead to mainstreaming socio-legal expertise, integrating extra-legal expertise where relevant and widening the range of publication options. In addition, it seems that an increased exchange of experiences and best practice may also contribute to optimizing research management. For example, expertise and success in obtaining research grants in specific fora is unevenly distributed among the sub-groups, and factors of internal organisation may play a role in this (cf. eLaw's investment in a 'head of research' with a specific mandate concerning applications for research funding).

In terms of publication fora, a preference was expressed for edited volumes in addition to journal articles. Edited volumes are very suitable for the research output from groups, programmes and networks. They may however not be the optimal choice for the visibility of the work of individual researchers. In the same context it is to be noted that the members of the EPFR programme do not seem to regularly publish their papers on online platforms, which may lead to lost opportunities in terms of dissemination.

The EPFR programme hosts a large number of external PhD students, several of whom are based in their home countries. Integrating them more in the Leiden-based research community could benefit both to these PhD students and to the community as a whole.

Relevance to society

Each of the four components of the EPFR programme conducts research that is highly relevant to society and has outreach and/or dissemination activities aimed at realizing a positive societal impact. The commitment of members in a wide range of permanent and ad hoc advisory bodies testifies to this. The group working on 'the interaction of European and national fundamental rights protection' is heavily engaged with important current debates on fundamental rights in the Netherlands, and has a strong tradition of involvement with policy makers, practitioners and other stakeholders. The eLaw group has been and currently is involved in several projects with high societal impact, including the Sweetie 2.0 project on webcam sex tourism. The Children's rights group invests a lot in outreach to professionals and produces the children's rights monitor. And the Van Vollenhoven Institute has a long and strong tradition of capacity building in the Global South. In addition, it plays a unique role in advising policy makers and sensitizing the public at large on issues relating to law in development contexts. The groundbreaking work on sharia law is only one example of this.

Viability

As a distinct field of scholarship, fundamental rights is relatively new (in an international context, it used to be a not very distinct part of either constitutional law or public international law until the 1980s or even 1990s), and the field keeps expanding and increasing in theoretical and methodological sophistication. With its interdisciplinary expertise and international commitment, the EPFR programme is well-positioned within this field. Moreover, human rights challenges abound at the global, European and domestic levels, both on account of crises and backlashes, and – perhaps paradoxically- because the success of the human rights paradigm leads to it being applied in an increasing number of contexts. On account of the societal commitment of its members and sub-groups, both in the Netherlands and internationally, the EPFR is very well tapped into developments on the ground and has the expertise to contribute its scholarship to policy as well as civil society activism.

Some uncertainty remains of course, as the programme as such is relatively new. There is already some collaboration across the subgroups, and the interest in further exploring this seems genuine, both at the level of the programme management and at that of individual members. Yet the added value from collaboration remains largely to be realised. The committee trusts that this will be the case, as the programme management is dynamic and appears successful in creating a supportive research climate. The track record in obtaining research grants is very good.

Within the law faculty, the EPFR programme is unique on account of its horizontal character, that is to say that the other programmes largely coincide with other administrative entities, whereas this programme draws from many institutes and departments, and as such does neither coincide with an administrative management unit, nor with a single real-life work unit. This is at the same time a strength and a weakness. It is a strength, in the sense that in this manner, the programme as such can really generate added value; research is singled out as a distinct interest and specific fora are dedicated to discussing research policy and priorities. It is a weakness in management terms, in the sense that the programme coordinator is not in control of hiring policy (which is in the hands of the departments) and cannot use the services of the support staff of a department for the purpose of programme coordination. It should be added that the former issue does not as yet seem to be problematic in practice. In particular the hiring of a new professor of sociology of law was widely applauded from the perspective of the research dynamics this facilitates.

Diversity can also be seen as a component of viability. The EPFR programme has a good gender balance. Yet as is the case for most of the law school, the EPFR programme as a whole could benefit from more ethnic and cultural diversity as well as more internationalisation among staff.

3.3.3. Conclusions and recommendations

The committee is very satisfied with the research quality, societal relevance and viability of the EPFR programme. It encourages the faculty and the programme members to continue on the road they have chosen, as this is likely to lead to even better results. In addition, the committee has a few specific recommendations:

- The committee advises to continue to support and further develop a culture of scientific curiosity and a learning community across the 4 components of the programme, so as to optimize the benefits that can be drawn from collaboration, in particular in terms of diversifying research methods, increasing interdisciplinarity, and exchanging best practice of research design, research management and grant applications
- The committee thinks that the faculty management should take account of the fact that this is a transversal programme, which as a consequence cannot easily rely on administrative support for research coordination. It advises to provide administrative support for the programme coordinator. This would for example make possible the creation of an EPFR website, as well as other initiatives that may increase community building and exchange across the subgroups of the programme.
- The committee encourages the EPFR members to systematically disseminate their research papers on online platforms.
- The committee suggests that the law faculty considers integrating the Van Vollenhoven Institute even more in the mainstream law school activities, by offering an education module to the regular law students. It is expected that further integration at the level of teaching would contribute to the integration of the unique substantive and

methodological expertise of the VVI in the faculty's research community in general, and the EPFR programme in particular.

- The committee suggests that the law faculty (probably at the level of the Meyers Institute) considers the development of a digital community that may –amongst others- optimize the integration of external PhD students, including those who are based abroad.

Assessment

Research quality:	2
Relevance to society:	1
Viability:	2

3.4 EXPLORING THE FRONTIERS OF INTERNATIONAL LAW

The programme draws largely on output by the Grotius Centre for International Legal Studies (Grotius), which is one of the largest centers specialized in international law worldwide. The Grotius Centre has 21 academic staff members, including 9 chairs and 12 Assistant or Associate Professors, in nearly all areas of international law. The research group almost doubled in size in the period under review, growing from 6 fte and 19 researchers in 2009 to 12,7 fte and 33 researchers in 2015. It attracted in particular a large amount of PhD researchers which make 63% of the research group in terms of fte.

A significant part of research capacity is financed through resources from the first money flow (63% of the researchers including a high number of core staff members). Resources from second and third stream money are mainly used to finance project related research or PhD positions. 26% of the research budget was covered by NWO. The programme obtained several major research grants in different fields of international law since 2009.

3.4.1. The strategy and targets

Public international law is one of the flagship areas of law at Leiden. It attracts invitations for publications, presentations and advice, and offers for collaborative networks with academic partners and international institutions. The Grotius Centre hosts the Leiden Journal of International Law, one of the leading international journals in the field. The Journal provides an important academic sounding board for reflections that go beyond monodisciplinary inquiry. The Grotius Centre is also involved in the editing of three major internationally peer-reviewed journals: the International Organizations Law Review, the Criminal Law Forum and the Netherlands International Law Review as well as the academically prominent Dutch legal journal *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*. The prestigious Cambridge Series in International and Comparative Law of Cambridge University Press is co-edited by Van den Herik.

Exploring the Frontiers of International Law (EFIL) research is meant to engage with international discourse and directed to international and domestic audiences in multiple jurisdictions. It has for objective to provide a framework to analyze how globalization transforms the international legal order. It is grounded in the idea that the growing extension of global norms and institutions (e.g., through regulation, executive action, adjudication, norm diffusion or institutional interaction) presents challenges for the international legal order (e.g., coherence, fairness, integrity, transparency) that require careful scrutiny.

All methodology clusters involve foundational research, based on classical legal methods (e.g., positivist analysis). The research programme also integrates insights and influences from related fields, in particular in the context of research collaborations or larger projects. Within the framework of broader research projects, research questions and findings are framed and developed in dialogue with practitioners, policy makers and stakeholders from other disciplines. Findings are tested in expert settings, policy forums or conferences, organized by the Grotius Centre or other international institutes.

Key elements of the research strategy are: High quality scholarship, Innovative research Relevance to legal practice, Policy relevance, Wide accessibility and Inspiring new talent.

3.4.2. Qualitative and quantitative assessment

Research quality

The academic reputation of the Grotius Centre is a long-standing one, and research activities confirm its reputation. The level of research in terms of volume is significant. This goes together with the level of excellence of the publications. Noteworthy is the fact that all staff members, whether they are in senior positions or at a more junior level, contribute through their research and publications to the high reputation of the Centre.

The overall research theme is of great interest as it gathers various disciplines of international law, which give place to various strands of research. A large number of the publications are lead publications for scholars worldwide. The Working Papers Series of the Center has attracted attention. It stimulates downloads and makes research activities more accessible.

The research environment appears to be supportive. There is room for discussion on research. As an example, the 'Grotius Dialogues' are open research presentations, which take place every 6 weeks. In addition, there is an internal process for commenting on each other's grant proposals. Aware of the need to preserve research time, the Center addresses this by concentrating individuals' teaching duties.

The PhD program is well structured with a number of PhD students benefitting from grants and contracts. PhD students can participate in specific courses devised for their needs in terms of methodology and substance. In addition to the courses provided by the faculty to all PhD Students, the Center has put in place its own system of PhD training. This special program appears to be unique within the Law School. This is a very good initiative.

Relevance to society

The activities of the Centre entertain various links with the society at large. The members of the Centre are involved in a large number of scientific associations. Some are taking part in commissions and task forces with a high political profile. Others are consulted by political authorities as well as by the media, although there is some understandable reluctance to aim at too extensive media coverage. Some members of the Grotius Centre also have links with legal practice (judiciary institutions and international organizations).

Viability

There is no doubt that there is full guarantee for a long term viability of the Grotius Centre. The Centre has shown its capability in developing itself. It has now two locations, one in Leiden, the other one in The Hague. This has contributed to enhance the visibility of the Centre among legal practitioners.

The Center comprises various generations of scholars and researchers. This ensures continuity as well as innovation in the types of activities that are conducted. There is no doubt that the team is well-equipped to adequately react to changes in the environment over the coming years.

3.4.3. Conclusions and recommendations

The Center should be complimented for its record of staff internationalisation. It covers five continents. It stands out within the law faculty as well as worldwide.

This programme is at a high level. The overall research is solid. Research has been developed in new areas. Encouragements could be given to the younger researchers to push even more the frontiers of innovative research. Multidisciplinary research as well as empirical research could be further strengthened.

Efforts should continue for creating a nurturing environment for assistant professors to help them to expand further their research in light of their career developments.

The self-evaluation report identifies a need for attracting more external financing. This should be encouraged as grant proposals are good incentives for promoting new ideas.

Assessment

Research quality :	2
Relevance to society:	2
Viability:	1

3.5. THE LEGITIMACY AND EFFECTIVENESS OF LAW & GOVERNANCE IN A WORLD OF MULTILEVEL JURISDICTION

From 2012 onwards the staff was expanded in stages with experienced theoretical and philosophical legal researchers and jurisprudence scholars from the Institute of the Interdisciplinary Study of Law. This resulted in a major increase in the total research capacity (7.5 fte in 2009 to 11.7 FTE in 2015). The number of researchers almost doubled between 2009 and 2015 (from 22 to 34).

The programme is largely funded with government funding (*1e geldstroom*), but other sources of funding – Research Council (NWO) funding or contract funding – are also actively sought. Between 2009 and 2015 various NWO grants were acquired. 28% of the research funding in the review period was acquired from EU and NWO grants and subsidies.

3.5.1. The strategy and targets

The LELG research programme has two central related questions:

- Is it true that the legitimacy of law and governance in multilevel jurisdictions is on the decline? What evidence is there of this? How can it be measured? What is the theoretical framework for measuring or assessing this question?
- What is the significance of a diminishing legitimacy in terms of the effectiveness of the law? How do we see this and what are the consequences? How can the legitimacy and effectiveness of the law be increased, in particular when law is developed in concert by international organisations, such as the EU? Does effectiveness of law represent its own value? What methods are applied to try to increase the legitimacy of law and governance in multilevel jurisdictions and with what result?

It is the ambition of the research programme to work towards a better understanding of the dynamics of law formation in multilevel jurisdictions, the role of institutions and the rule of law, as well as the issues concerning legitimacy that arise from this, taking a broad perspective. Furthermore it aims to perform research through outreach and seeking exchange: sharing insights and questions with other academics (national and international), professionals (learning from the problems and obstacles they encounter), students and junior researchers, but also with society (through professional publications, annotations). The results of the research are reinvested in new lines of research, so that longer learning curves can be achieved. Research performed with contract funding is only accepted and performed if it somehow contributes to the questions in the research programmes. All research results (including content, financial, teaching and supervision potential) are invested in the training of young researchers.

In line with the overall ambition of the programme the programme has a hybrid publication strategy. On the one hand the insights from the programme are assessed and published in peer-reviewed journals. On the other hand the research is also aimed at the professional practice. In 2009 36% of the scholarly publications was non-Dutch; by 2015 this had risen to 42%.

3.5.2. Qualitative and quantitative assessment

Research quality

Het hoeft geen verbazing te wekken dat het programma als zodanig niet uniek is qua inhoudelijk profiel. Vraagstukken van legitimiteit en effectiviteit in 'multilevel jurisdictions' worden ook elders in Nederland en daarbuiten bestudeerd. Dat is ook begrijpelijk omdat het de kernvraagstukken zijn waar het staats- en bestuursrecht, alsmede de daaraan gerelateerde rechtstheorie, zich toe heeft te verhouden. Tegen deze achtergrond krijgt de vraag naar de kwaliteit van het verrichte onderzoek een extra groot gewicht. Naar het oordeel van de commissie is de kwaliteit van het onderzoek over het algemeen als 'zeer goed' te kwalificeren. Er is sprake van een uitstekende output in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht. Ondanks het feit dat door vele onderzoekers ook een stevige druk wordt ervaren vanuit het onderwijs is de totale output gestegen, maar ook de output per fte. Veel belangrijker vindt de commissie echter om te melden dat er sprake is van een hoge kwaliteit, die in belangrijke mate ook het

resultaat is van een bewuste strategie om zich sterker te manifesteren in het internationale debat. In dat licht is het dan ook positief om te constateren dat er steeds meer gepubliceerd is in peer-reviewed journals en ook verhoudingsgewijs veel meer in de Engelse taal, zonder dat zulks impliceert dat daarmee de aandacht voor het nationale recht en de betekenis daarvan is verslapt. Dat laatste is ook van belang voor de relatie met de programma's waarmee het duidelijke raakvlakken vertoont, in het bijzonder internationaal recht, Europees recht en mensenrechten; LELG wenst zich in het bijzonder te onderscheiden door de 'bottom up' benadering.

Bijzonder vermeldenswaard is dat het programma vergelijkenderwijs bovenmatig in staat is gebleken om kwalitatief zeer hoogwaardige promovendi te rekruteren en op te leiden. Een aantal onderzoekers heeft belangrijke wetenschappelijke prijzen gewonnen. Gelet op de internationale ambities mag verwacht worden dat er in de komende periode ook internationale prijzen in de wacht worden gesleept. Gegeven de internationale ambities is ook het feit dat vanuit het programma de Netherlands Administrative Law Library (NALL) is opgezet een buitengewoon relevant en aantrekkelijk visitekaartje.

De opgegeven kernpublicaties zijn zonder uitzondering van hoog tot zeer hoog niveau en zijn ook daadwerkelijk representatief voor de inhoudelijke kern van het programma. Daar zit wel een punt van aandacht. De herstructurering van het programma naar aanleiding van de midterm heeft duidelijk positief uitgedaakt, zowel qua verheldering van profiel en focus, als ook voor de inhoudelijke coherentie. Maar die coherentie lijkt nog niet in het gehele programma te zijn gerealiseerd. Zo is opvallend om te constateren dat de resultaten van het rechtstheoretische onderzoek wel in het publicatieoverzicht is opgenomen, maar dat ze in het narratieve gedeelte van de self-assessment nagenoeg ontbreken. Het kan zijn dat dit vooral te maken heeft met de relatief korte tijd die is verstreken sinds de herstructurering van de programma's. Mocht de wens aanwezig zijn om tot een vruchtbare samenwerking te komen, dan is duidelijk dat hier nog een uitdaging ligt, te meer omdat er sprake lijkt te zijn van sterk divergerende visies ten aanzien van een aantal fundamentele vraagstukken van rechtsstaat en democratie.

Een belangrijke kenmerk van delen van het onderzoek is multidisciplinariteit en zelfs interdisciplinariteit, zonder dat binnen het programma als geheel de kwaliteit van het onderzoek in de juridische discipline wordt verwaarloosd. De multidisciplinaire aanpak biedt grote kansen voor kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar belangrijke maatschappelijke vraagstukken. Er zijn in dat kader ook mooie resultaten geboekt. Belangrijk is dat in dat verband verder samenwerking kan worden gezocht binnen het universitaire profielgebied "Political Legitimacy". Dergelijke samenwerkingsverbanden zijn echter complex en vereisen een permanente en gerichte aandacht van onderzoekers en onderzoeksleiding. Gelet ook op het voorgaande is er op dit vlak nog zeker vooruitgang te boeken.

Met betrekking tot de publicatiefora is hiervoor al gemeld dat er een positief te beoordelen verschuiving heeft plaatsgevonden naar meer peer reviewed en Engelstalige, internationale publicaties. Opvallend is dat verhoudingsgewijs veel publicaties bestaan uit hoofdstukken in boeken. Er is daarbij geen enkele twijfel over de kwaliteit van deze publicaties, wel kan men zich de vraag stellen of deze vorm van publiceren wel zo aantrekkelijk is uit het oogpunt van zichtbaarheid van onderzoeksresultaten en individuele onderzoekers.

De hoogwaardige kwaliteit van het onderzoek wordt ongetwijfeld ook bevorderd door het feit dat er binnen het programma een cultuur is waarin het vanzelfsprekend is om elkaar met grote regelmaat binnen allerlei verbanden te ontmoeten teneinde lopend en afgerond onderzoek, alsmede nieuwe onderzoeksontwikkelingen, te bespreken. Ook uit de gesprekken met de promovendi rijst het beeld op van een inspirerende, dynamische onderzoeksomgeving.

Relevance to society

Veel van het onderzoek dat in het programma wordt verricht is in hoge mate maatschappelijk relevant. Dat geldt vanzelfsprekend in de huidige tijd in het bijzonder voor de vraagstukken rond de legitimiteit van de EU binnen het nationale domein. Het meer bestuursrechtelijke onderzoek heeft ook een welhaast vanzelfsprekende maatschappelijke relevantie. De rechtstheoretici manifesteren zich veelvuldig op vraagstukken die in het brandpunt van de maatschappelijke en mediale belangstelling staan.

Het leveren van wetenschappelijke input in het maatschappelijke - via de media - debat is een manier om maatschappelijke impact te realiseren. Vanuit de programmaleiding is een bewuste

keuze gemaakt om zich op deze wijze nadrukkelijk te manifesteren. Dat is op zich een zeer positief te waarderen strategie, waarmee nadrukkelijk vanuit de thematiek van het programma een voorhoede positie in Nederland wordt ingenomen. Tegelijk brengt dat ook risico's met zich. Een ongelukkig mediaoptreden, zeker als dat veroorzaakt zou zijn door een gebrek aan wetenschappelijk fundament, kan uiteindelijk ook een negatieve beeldvorming veroorzaken voor het voornaamste werk, het onderliggende wetenschappelijke onderzoek. De programmaleiding is zich van dit risico terdege bewust. Toch zou het zinvol kunnen zijn om, uiteraard met respect voor de academische vrijheid en vrijheid van meningsuiting, op gezette tijden met de interne peers te reflecteren op de kwaliteit van de optreden in media. Nu bij het zich manifesteren in de media nadrukkelijk sprake is van een bewuste valorisatiestrategie vanuit het programma lijkt hier enigerlei vorm van (lichte) kwaliteitsborging ook op zijn plaats.

Maatschappelijke impact kan ook worden gerealiseerd doordat onderzoekers belangrijke maatschappelijke functies vervullen. Dat is i.c. zeer zeker het geval. Veel onderzoekers vervullen een functie als rechter-plaatsvervanger of als lid van een bezwaaradviescommissie. Over het algemeen gaat het daarbij dus vooral om klassiek juridische functies. Opvallend is er slechts weinig onderzoekers zijn die een rol vervullen in organen die adviseren over het beleid van de (rijks)overheid.

Ten slotte kan gemeld worden dat de vele, kwalitatief hoogwaardige professionele publicaties getuigen van een ambitie tot het realiseren van een maatschappelijke impact.

Viability

De *viability* van het programma is zonder twijfel als zeer goed te kwalificeren. Er is sprake van een grote groep onderzoekers, die de afgelopen jaren gestaag is uitgebreid met financiering vanuit de eerste geldstroom. Bijzonder is de aanwas met jonge promovendi, waardoor de gemiddelde leeftijd van deelnemers aan het programma ook is afgenomen.

De meeste onderzoekers worden gefinancierd uit de eerste geldstroom. Uit het oogpunt van duurzaamheid van het programma lijkt dat een geruststellende gedachte. Maar ook hier zijn er risico's. Landelijk gezien staat deze geldstroom ernstig onder druk. Daarom is het raadzaam om ook andere financieringsbronnen aan te boren. Allereerst zal daarbij gekeken moeten worden naar de tweede geldstroom, omdat daarbij veelal in een open competitie middelen worden toegekend voor kwalitatief hoogwaardig onderzoek. Het programma heeft daarin in de achterliggende jaren zeker de nodige successen geboekt. Het is wenselijk, zo niet noodzakelijk, om op deze weg door te gaan. Het programma wordt in deze ambitie ook enigszins gehinderd door het feit dat in tweede geldstroomverwerving klassiek juridisch onderzoek minder kansrijk lijkt te zijn. Dat is echter een vraagstuk dat niet louter vanuit het programma kan worden opgelost. Dit vereist een landelijke aanpak.

Een georganiseerde aanpak, zij het op een ander niveau, is eveneens noodzakelijk voor het verwerven van middelen uit onderzoeksbronnen van de EU. Hier lijkt een gecoördineerde aanpak vanuit de faculteit eerder aangewezen.

Verhoudingsgewijs lijken er nog wel de nodige mogelijkheden te liggen in de sfeer van het derde geldstroomonderzoek. Gegeven de ambities op het gebied van de maatschappelijke impact, en de hoeveelheid professionele publicaties, is het zeer wel denkbaar dat er nog meer derde geldstroomopdrachten worden verworven. Maar uiteraard is dit ook sterk afhankelijk van de ambities op dit vlak.

3.5.3. Conclusions and recommendations

De commissie beoordeelt het onderzoek als zeer goed zowel wat betreft kwaliteit, maatschappelijke relevantie als duurzaamheid. Delen van het onderzoek kunnen zich zonder meer meten aan hoge standaarden in het internationale wetenschappelijke debat. De herprogrammering na de mid term heeft zeker positieve gevolgen gehad en het lijkt verstandig om op de ingeslagen weg voort te gaan, omdat deze zeer vruchtbaar lijkt te zijn. De commissie heeft nog een beperkt aantal aanbevelingen:

- Nagegaan zou kunnen worden of de coherentie binnen het programma nog verder kan worden versterkt, daar waar het gaat om de rechtstheoretische component;
- Bezie of de samenwerking met andere dan de juridische disciplines nog hechter kan worden gemaakt. Dat kan vruchtbaar zijn voor het signaleren van nieuwe

onderzoeksvragen en nieuwe oplossingen, maar ook voor een groter succes in de tweede geldstroom;

- Ga na of de gekozen mediastrategie niet ook aanpalende kwaliteitszorg nodig heeft;
- Met het oog op de toekomstbestendigheid van het onderzoek is het wenselijk dat het programma nog minder afhankelijk wordt van de financiering uit de eerste geldstroom. In de vorige paragraaf is onder 'viability' geschetst dat dit een gerichte, gevarieerde aanpak vergt.

Beoordeling

Research quality	2
Relevance to society	2
Viability	2

3.6. HERVORMING VAN SOCIALE REGELGEVING

De beschikbare onderzoekscapaciteit gefinancierd uit de eerste geldstroom is in de reviewperiode toegenomen van 1,9 naar 3,6 fte. Een substantieel deel van de onderzoekscapaciteit wordt gefinancierd uit de derde geldstroom. In de reviewperiode gaat het om gemiddeld 4,4 fte per jaar. Het gemiddeld aantal beschikbare onderzoeksfte per jaar in de periode 2009-2015 is 7,1 fte.

3.6.1 Strategie en doelen

Het onderzoeksprogramma Hervorming van sociale regelgeving analyseert de economische en juridische gevolgen van aanpassingen van regelgeving en instituties op het terrein van sociale zekerheid, pensioenen en de arbeidsmarkt. Het onderzoek is zowel juridisch als economisch van aard. Daarnaast worden ook sociaalwetenschappelijke inzichten betrokken in de analyses. Het grootste deel van het onderzoek heeft een multidisciplinair karakter en er wordt gebruik gemaakt van diverse onderzoeksmethoden: traditioneel juridische, economische en econometrische en social-wetenschappelijke methoden.

Het onderzoeksprogramma bevat diverse projecten die inhoudelijk kunnen worden onderverdeeld in twee clusters:

- Stelselwijzigingen in de sociale zekerheid, pensioenen en op de arbeidsmarkt;
- Internationalisering en Europese integratie en sociale regelgeving.

De projectleiders hebben ingezet op een strategie gericht op substantiële langlopende financiering van uit de derde geldstroom. Zo is aan de onderzoeksgroep een omvangrijke subsidie toegekend door het Instituut Gak voor het onderzoeksproject Hervorming sociale zekerheid (2006-2013). Sinds 2010 worden vier promovendi gefinancierd door de Chinese Scholarship Council. Een derde externe financieringsbron vormt de Europese Gemeenschap voor onderzoek naar ontwikkelingen in het arbeidsmarktbeleid in EU-lidstaten en een European Labour Law Network. Een vierde externe financieringsbron vormt het Netspar Network for Studies on Pension and Ageing.

Alle samenwerkingsverbanden leiden tot gemeenschappelijke publicaties. Er is een spanning tussen de ambitie tot de wetenschappelijke voorhoede te behoren en maatschappelijk relevant onderzoek te willen doen. Deze uitdaging gaat de onderzoeksgroep graag aan.

3.6.2. Kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling

Onderzoekskwaliteit

Het onderzoeksprogramma kent actuele en maatschappelijk belangrijke thema's die zich lenen voor een duidelijke focus en voor een interdisciplinaire aanpak. De twee clusters waarin projecten zijn ondergebracht hangen logisch samen, waarbij nationale en internationale (Europese) invloeden worden samengebracht. In de samenwerking tussen de disciplines wordt gewerkt met behoud van de eigen deskundigheid, zodat meestal sprake is van coproducties in teamverband. In een aantal gevallen gebeurt dat in grotere verbanden met onderzoekers van elders. Het streven is erop gericht te publiceren in internationale *refereed* tijdschriften die op hun gebied toonaangevend zijn. Het programma heeft een sterke internationale oriëntatie. Ongeveer de helft van de wetenschappelijke publicaties is Engelstalig. Er wordt ook vaak internationaal samengewerkt. Omdat veel onderzoek gefinancierd is vanuit de derde geldstroom, bestaat vanzelf extern toezicht op het verkrijgen van de vereiste kwaliteit. Het aantal wetenschappelijke publicaties is – met uitzondering van het sociale recht – omvangrijk en, in alle gevallen, van hoge kwaliteit. Bij de kernpublicatie op het gebied van sociaal recht plaatst de commissie de kanttekening dat deze – hoewel van zeer goede kwaliteit – vrijwel geheel beschrijvend van aard is. Het past echter wel bij het accent op internationale ontwikkelingen. Er wordt veel gebruik gemaakt van (internationale) netwerken (bijvoorbeeld: NETSPAR). Opmerkelijk is de aanwezigheid van Chinese promovendi. Voor een gedeelte loopt het onderzoek mee in de top van de internationale onderzoeken. De toonaangevende onderzoekers hebben allen een grote nationale en internationale reputatie.

Maatschappelijke relevantie

De onderwerpen impliceren een grote maatschappelijke relevantie. Aangesloten wordt bij belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen op de langere termijn, zoals de vergrijzing, stelsels van sociale voorzieningen en pensioenen, veranderingen in het ontslagrecht, flexibilisering van arbeid, armoede en inkomensongelijkheid. Het programma is gedeeltelijk gericht op beleidsvragen en speelt een belangrijke rol bij het debat over veranderingen in de regelgeving. Met name op het terrein van de pensioenen heeft de onderzoeksgroep zich ontwikkeld tot een belangrijke expertisegroep hetgeen mede tot uiting komt in uitnodigingen tot samenwerking met allerlei instellingen zoals de WRR, het CPB, Netspar, de OECD en de AFM. Ook het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid maakt gebruik van de expertise van de groep. Recent speelde de onderzoeksgroep ook een rol in de maatschappelijke discussie over de door Piketty geïnitieerde discussie over de scheefheid van de vermogensverdeling. De resultaten van het onderzoek worden neergelegd in rapporten en komen aan de orde tijdens congressen en symposia. De onderzoekers nemen deel aan het maatschappelijk debat. Het streven is erop gericht langlopende financieringen te verkrijgen voor projecten en daarin is men succesvol. Het feit dat een belangrijk deel van de financiering extern is, duidt erop dat er grote maatschappelijke relevantie aanwezig is. De commissie komt tot het oordeel dat de maatschappelijke relevantie van het onderzoek als excellent moet worden aangemerkt.

Duurzaamheid

Het vermogen om externe middelen aan te trekken is in de afgelopen periode bewezen. Het grote aandeel van de externe financiering heeft wel gevolgen voor het personeelsbeleid. Er heeft een verjonging plaatsgevonden. Dat leidt ook tot vernieuwing en verandering en tot een gezonde dynamiek zonder dat voor de continuïteit behoefte te worden gevreesd. Het aantrekken van nieuwe geldbronnen beschouwt men als een inspiratiebron. Er zit – naar eigen zeggen – wel enige spanning tussen meedoen in de voorhoede en het accent op maatschappelijk relevant onderzoek, doch dit wordt niet als een belemmering gezien maar als een onvermijdelijkheid waarmee men goed kan omgaan door te blijven werken aan een goed evenwicht tussen beide. De commissie heeft de stellige indruk dat hier van een degelijk en belangrijk onderzoeksprogramma sprake is waarbij de interdisciplinaire/multidisciplinaire kant goed gewaarborgd is.

3.6.3 conclusies en aanbevelingen

De onderzoeksgroep is goed georganiseerd en multidisciplinair van samenstelling. Het onderzoek wordt hoog gewaardeerd en speelt een zeer belangrijke rol in de maatschappelijke discussies over de gevolgen van de vergrijzing en de vermogensverdeling. De financiering is goed gewaarborgd. Wel is aandacht vereist voor de bijdrage van sociaal recht die tot nu toe nog achter blijft.

Beoordeling

Onderzoekskwaliteit	2
Maatschappelijke relevantie	1
Duurzaamheid	2

3.7. THE PROGRESSION OF EU LAW: ACCOMMODATING CHANGE AND UPHOLDING VALUES

Currently, 38 researchers are active in the research programme. This corresponds to 9,8 fte research time. Over the reference period, an average of 26 researchers have contributed to the programme, averaging 6,63 fte research time.

In 2015 86% of the research capacity is financed by the 1st money flow. In the review period on average 69% of the budget came from the 1st money flow.

3.7.1. The strategy and targets

The programme Progression of EU LAW: Accommodating change and upholding values (PEUL) focuses on the dynamics of change in the EU: how does EU law adapt and evolve whilst at the same time promoting its traditional and relatively constant values and objectives? And what does an analysis of the dynamics and constants of EU law and integration tell us about the nature, direction, potential and pitfalls of EU law?

Based on available in-house expertise and the current key developments in EU law the programme covers four substantive areas of EU law:

- EU Citizenship and the Area of Freedom Security and Justice (AFSJ);
- Internal Market & Competition;
- Economic and Monetary Union (EMU); and
- The Union in the World.

And the following themes:

- Institutional Evolution;
- Differentiation & Flexibility;
- Solidarity & Social Europe; and
- Rule of Law & Fundamental Rights.

The publication strategy of the programme is focused on allowing researchers to fulfill the requirements of the Meijers Fellowship. The focus is primarily on the publication of scholarly articles in top international, more specifically European, and Dutch journals. The choice to do so is motivated both by the nature of the EU's integrated legal order which entails that the academic debate takes place both at national and European level. Researchers that are not Dutch-speaking are encouraged to publish also in their native language.

4.7.2. Qualitative and quantitative assessment

Research quality

PEUL has emerged, in the course of this evaluation period, as a separate part of the previously existing and much larger programme Securing the Rule of Law in a World of Multi-Level Jurisdiction. Unlike what happens in some other law faculties, the new research programme does not include the entire research in the field of European Union law; indeed, substantial parts of EU law research continue to be located in other programmes (mainly LELG and EPFR), but this is not viewed as problematic and the cooperation between the various research programmes in this field seems to work fine. The part of EU law that served as the original core of PEUL is the economic law part, covering competition law, internal market law and external trade law. The current PEUL programme has rather significantly evolved from that initial focus. Whereas competition law, internal market law and external relations continue to be prominent parts of its research activity, at least two important new lines of research have been strongly developed in recent years: the law of Economic and Monetary Union, and the law of the Area of Freedom, Security and Justice (migration and police cooperation) which, not by accident, are also two among the most dynamic areas of EU law in recent years.

The research output of the programme is abundant, which is helped in no small way by the fact that some (very) part-time members have a large list of publications and are internationally well-respected scholars. The full-time members of the group are on the whole a little less

prolific, which may appear paradoxical, but can be justified by their rather heavy teaching load (it seemed from our conversations that the teaching load in the field of European law is indeed quite heavy). However, the quality of the research is excellent across the board, with a very healthy proportion of publications in refereed journals, and a few excellent monographs based on PhD research undertaken either in Leiden itself or elsewhere. The PhD completion rate was rather problematic in the early part of the period, but things seem to have improved now, and the current cohort of PhD students seems happy with the research climate and the supervision that they receive.

It may also be noted that the research group has become remarkably international in the course of recent years, which is also expressed by the fact that the proportion of English-language publications is increasing and clearly dominant. Helped also by the international reputation of the Leiden-based Common-Market-Law-Review, this has given new vigour to the international reputation which Leiden traditionally had in the field of European law. The research profile of Leiden, in the field of European law, has changed quite a bit during the evaluation period (with a focus on new areas and the recruitment of many newcomers), yet its overall quality is as good as ever, and superior to what it was in the previous period.

Relevance to society

Like many other parts of the Leiden Law School, the European law sector has always displayed many societally relevant activities. That tradition is perhaps best epitomized by L.J. Brinkhorst who, as former cabinet minister and leading official of the European Commission, was an active participant in the institutional practice and public debate on Europe. Brinkhorst is no longer a member of the group (although he still was in the first two years of this evaluation period), but this tradition is still preserved, for example with the frequent media publications and the consulting activities for the Dutch government on EMU affairs undertaken. Also the prevalent nature of the research output of PEUL is quite practically oriented, and often dealing with topics of current importance to European affairs, which makes those research results well suited for dissemination to a wider public.

Viability

This research programme is formed by a medium-sized group of scholars, comprising a core group of full-time and relatively young researchers (mostly assistant professors and PhD students), and an outer rim of often experienced part-time members. Thus, whereas the programme counts a number of part-time full professors, with often excellent international reputations and good research records, it has only one full-time full professor. Whereas the energy and enthusiasm of the group augurs well for its future activities, there seems to be a need to offer concrete career perspectives to the younger members so as to (i) keep the group together and (ii) share the leadership and management tasks within the programme. Subject to this recommendation, our assessment of the programme's vitality is strongly positive. It has turned, in the most recent period, to increase its applications for external funding which have partly been successful (VENI grant), and the programme's intention is to continue seeking external funding – which seems to have become a necessary evil for every research group nowadays.

4.7.3. Conclusions and recommendations

The PEUL programme has successfully developed its research identity in a few years' time. It is a dynamic group whose research performance is very good indeed, and is marked by a great deal of enthusiasm and team spirit. Its areas of specialisation are relevant and will continue to be so also in the coming years. Our recommendations, which are addressed to both the PEUL group itself and to the board of the Law School are that (i) more attention should be paid to protect the research time of the full-time researchers, who often seem overloaded by teaching and administration tasks; and (ii) it would be useful to establish a better balance of the number of senior and junior members among the full-time staff. The group counts only one full-time full professor, which is less than in earlier days, and probably insufficient to keep running a programme of this size.

Assessment

Research quality :	2
Relevance to society:	2
Viability:	2

3.8. GRENZEN VAN FISCALE SOEVEREINITEIT

De onderzoeksgroep Grenzen aan Fiscale Soevereiniteit bestaat uit 19 bezoldigde wetenschappers met een researchcapaciteit van 4,0 fte in 2015. In de verslagperiode is de capaciteit gegroeid van 2,3 fte naar 4,0 fte.

De financiering is vrijwel volledig afkomstig uit de eerste geldstroom. Er is enige additionele financiering verworven uit de derde geldstroom op basis waarvan twee promovendi zijn gestart. De onderzoekscapaciteit wordt verder versterkt door onderzoekers die 'om niet' onderzoek verrichten.

3.8.1. De strategie en doelen

Het onderzoeksprogramma is gericht op de begrenzingen van de macht van een staat om met belastingheffing inbreuk te maken op de rechten van burgers. Daarbij gaat het om externe soevereiniteit en interne soevereiniteit.

Bij externe soevereiniteit gaat het om de begrenzing van de heffingsmacht van een staat ten opzichte van de heffingsmacht van andere staten. Onderzoeksthema's zijn de status van de OESO-Modelverdragen en het Commentaar daarop, de doorwerking van het EU-recht in de afbakening en uitoefening van de nationale fiscale jurisdictie en de implementatie van het OESO BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) project.

Bij interne soevereiniteit gaat het om de vraag in hoeverre normen van rechtsstatelijkheid en maatschappelijke opvattingen over het staatsoptreden de uitoefening van fiscale soevereiniteit begrenzen. Onderzoeksthema's zijn de kwaliteit van belastingwetgeving en belastingrechtspraak en fiscaal grondslagenonderzoek.

De strategie van de groep is om onderscheidend te zijn door met een gemêleerd onderzoeksteam in te zetten op een kritische en waar mogelijk multidisciplinaire analyse van de fiscale doctrine. Het is de ambitie van de groep om het fiscaalrechterlijke onderzoek verder te brengen dan de traditionele bestudering van het positieve belastingsrecht. Deelname aan het internationale fiscaalwetenschappelijke debat wordt van evengroot belang geacht als het bijdragen aan nationale discussies.

Aansturing van de onderzoeksgroep berust op twee uitgangspunten:

- De bewezen kwaliteit en productiviteit van de individuele onderzoekers;
- Het bevorderen van synergie waar mogelijk.

Het onderzoeksprogramma werkt sturend in de zin dat het een gemeenschappelijke betrokkenheid op een aantal fiscale vragen vormgeeft. De programmacoördinator stimuleert samenwerking door de onderzoeksthematiek te bespreken met de onderzoekers en daarvoor een platform te bieden.

Publiceren in de Nederlandse taal blijft het uitgangspunt waar de specifieke Nederlandse rechtsontwikkeling aan de orde is. Uitgangspunt van het onderzoeksprogramma is dat het voor elk onderzoeker nuttig en verrijkend is om zich te meten met buitenlandse collega's in het internationale fiscale debat.

3.8.2. Kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling van het onderzoeksprogramma

Onderzoekskwaliteit

Het onderzoeksprogramma heeft een aantal belangwekkende publicaties opgeleverd. De vijf in de zelfstudie genoemde kernpublicaties zijn van hoog niveau. De onderzoeksgroep publiceert ook internationaal. Vier van de kernpublicaties zijn Engelstalig. Daarmee levert de onderzoeksgroep ook een bijdrage aan de internationale wetenschappelijke discussie. Belangwekkend zijn ook de kritische publicaties van de onderzoeksgroep met betrekking tot de kwaliteit van de belastingwetgeving zoals de jaarlijkse Fiscale Beleidsnotities en van de belastingrechtspraak, zoals in de bundel Kwaliteit van belastingrechtspraak belicht.

In de verslagperiode is een groot aantal publicaties verschenen. De omvang van de onderzoeksgroep is in absolute fte's klein in verhouding tot de andere onderzoeksprogramma's van de faculteit, maar is in de verslagperiode toch gegroeid van 2,3 fte naar 4 fte. Deze formatie is verdeeld over 19 bezoldigde wetenschappers die naast hun onderzoek ook onderwijs geven, hetgeen als een voordeel wordt ervaren. Met een uiteenlopende achtergrond van wetenschappers is de groep niettegenstaande de beperkte onderzoeksformatie in staat gebleken tot het verrichten van hoogwaardig multidisciplinair onderzoek. De commissie is dan ook van oordeel dat het onderzoek van de groep van zeer goede en internationaal erkende kwaliteit is.

Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van het onderzoeksprogramma is groot. De belastingheffing van multinationals staat volop in de belangstelling. Bekend zijn de discussies over de rol van Nederland in de fiscale sturing van geldstromen. Ook de kwaliteit van de belastingwetgeving en de belastingrechtspraak leidt tot veel maatschappelijke discussie. Het lijkt geen twijfel dat de onderzoeksgroep een zeer belangrijke bijdrage levert aan de maatschappij. Een illustratie daarvan is de grote belangstelling (13.000 studenten uit 174 verschillende landen) voor de door twee leden van de onderzoeksgroep gegeven MOOC Rethinking International Law.

Duurzaamheid

De onderzoeksgroep is verhoudingsgewijs klein van omvang en de financiering is, op enkele projecten in de derde geldstroom na, vrijwel volledig afkomstig uit de eerste geldstroom. Enkele malen zijn NWO-voorstellen ingediend die het niet hebben gehaald. Wel kreeg het laatste samen met twee hoogleraren psychologie en met de Belastingdienst ingediende voorstel een uitstekende beoordeling. Het viel pas af in de laatste ronde. De commissie onderkent de moeilijkheden bij het verkrijgen van middelen uit de tweede geldstroom. Zij waardeert de aanvragen van de onderzoeksgroep en beveelt ook sterk aan daarmee door te gaan. Ook het verwerven van derde geldstroom dient onder de aandacht te blijven.

Tijdens de verslagperiode is de onderzoeksformatie uitgebreid van 2,3 fte naar 4 fte. Duidelijk is dat de nadruk op financiering uit de eerste geldstroom kwetsbaar is. Niettemin is de commissie ervan overtuigd dat de continuïteit van de onderzoeksgroep mede gezien het aantal lopende promotietrajecten zodanig verzekerd is dat het onderzoeksprogramma ook in de toekomst kan worden uitgevoerd.

3.8.3 conclusies en aanbevelingen

De onderzoeksgroep is klein, maar evenwichtig en multidisciplinair van samenstelling. Het programma levert hoogwaardige nationale en internationale publicaties op en heeft een grote maatschappelijke relevantie. Het promovendi-overleg is een goed initiatief. De commissie geeft als aanbeveling te blijven streven naar uitbreiding van de financiering met name in de tweede en derde geldstroom en naar coherentie in de promotie-onderwerpen.

Beoordeling

Onderzoekskwaliteit	2
Maatschappelijke relevantie	2
Duurzaamheid	3

5. ALGEMENE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden heeft geen coherent en universeel onderzoeksprogramma geformuleerd voor het onderzoek dat plaatsvindt binnen het bestek van de faculteit. Het onderzoek is niettemin nationaal en internationaal erkend en staat in hoog aanzien. Het ontbreken van een algemeen onderzoeksprogramma hindert de kwaliteit van het onderzoek blijkbaar niet. De onderzoekers voelen zich naar eigen zeggen thuis in het instituut en ervaren zich ondersteund door de medewerkers. Het E.M. Meijers Instituut speelt in die zin voor de ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek een belangrijke rol en het is vooral voor de promotieopleiding van cruciale betekenis.

De commissie heeft waardering voor het feit dat de faculteit door tussenkomst van het E.M. Meijers Instituut voorziet in ondersteuning van de onderzoekers bij het aanvragen van onderzoeksfinanciering. Het is, zoals ook in de zelfstudies en tijdens het visitatiebezoek door de faculteit naar voren is gebracht, van belang dat er ingezet wordt op uitbreiding van de financiering uit tweede en derde geldstroom. De visitatiecommissie ondersteunt een bestendige aandacht voor deze vorm van onderzoeksfinanciering.

De faculteit kan trots zijn op haar promotieopleiding. De visitatiecommissie was onder de indruk van de kwaliteit en het enthousiasme van de promovendi en heeft vastgesteld dat de opleiding en begeleiding van de promovendi van zeer goede kwaliteit is. Dit heeft geresulteerd in een toename van het aantal promovendi en van het aantal promoties, terwijl de gemiddelde duur van het promotietraject is afgenomen.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie spant de faculteit zich voldoende in om onderzoekers bewust te maken van het belang van wetenschappelijke integriteit en om het onderwerp op de agenda te houden.

Om de kwaliteit van het onderzoek en onderzoeksklimaat nog verder te verbeteren doet de commissie nog een aantal algemene aanbevelingen:

- creëer een academische onderwijsloopbaan en maak het mogelijk dat er meer staf aangetrokken kan worden van wie het de hoofdtaak is om onderwijs te verzorgen.
- bescherm de onderzoekstijd van voltijds aangestelde medewerkers.
- zoek naar mogelijkheden om staffleden die zwaar belast zijn met onderwijs, een onderwijsvrije periode te verlenen teneinde aan onderzoek te kunnen werken en/of creëer een systeem waarin stafleden kunnen sparen voor een sabbatical.
- zorg voor een balans tussen senior en junior medewerkers in de vaste staf van de programma's.
- zorg voor extra financiering voor programma's die niet verbonden zijn aan een specifieke afdeling
- breid de ondersteuning bij de aanvragen voor onderzoeksfinanciering uit door ervaren en op dat gebied succesvolle onderzoekers daarvoor in te zetten.
- onderzoek moet terugkomen in het onderwijs. Wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek is van belang voor de vitaliteit van het onderzoek en de aanwas van nieuw talent. Er zou speciale aandacht moeten zijn voor dit aspect bij die programma's die geen directe lijn hebben met het onderwijs.
- zorg voor redactionele ondersteuning bij publicaties in het Engels.
- er is meer inspanning nodig om internationalisering en diversiteit in de staf te bereiken.
- blijf aandacht houden voor de gender balance op hoogleraarniveau.
- de faculteit zou kunnen overwegen een *digital community* te ontwikkelen om de integratie van externe PhD studenten, inclusief diegenen die in het buitenland gevestigd zijn, te bevorderen.